

Proceedings of the International Scientific Conference

ECONOMIC POLICY

September 9–11, 2025

Ostravice, Czech Republic

© 2025. J.Vontroba, L.Fabíková, M.Blašíková. This is an open-access article licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).
[https://doi.org/ 10.2478/ 9788368412093-fm](https://doi.org/10.2478/9788368412093-fm)

INTERNATIONAL SCIENTIFIC COMMITTEE

Board

Prof. Christiana KLIKOVÁ
Chair of the Scientific Committee

Prof. Johann K. BRUNNER
Deputy Chair

Prof. Imre FERTŐ, PhD et PhD
Deputy Chair

Assoc. Prof. Marian LEBIEDZIK, PhD
Deputy Chair

Assoc. Prof. Zuzana MACHOVÁ, PhD
Deputy Chair

Assoc. Prof. Pavel TULEJA, PhD
Deputy Chair

Prof. Antonín SLANÝ
Deputy Chair

Members

Prof. Jan FIDRMUC, PhD

Prof. Jarko FIDRMUC

Prof. Jana GERŠLOVÁ

Prof. Michal KEJAK

Prof. Igor KOTLÁN, PhD et PhD

Prof. Vojtěch KREBS

Prof. Martin KVIZDA, PhD

Prof. Šárka LABOUTKOVÁ, PhD

Prof. Marek LAMPART, PhD

Prof. Eva RIEVAJOVÁ, PhD

Prof. Jana STÁVKOVÁ

Prof. Stanislav ŠAROCH, PhD

Prof. Zdeněk TOMEŠ, PhD

Prof. Osvald VAŠÍČEK

Prof. Milan ŽÁK

Prof. Miroslav ŽIŽKA, PhD

Assoc. Prof. Svatopluk KAPOUNEK, PhD

Assoc. Prof. Karol MORVAY, PhD

Assoc. Prof. Jan NEVIMA, PhD

Assoc. Prof. Daniel NĚMEC, PhD

Assoc. Prof. Ladislav PRŮŠA

Ingrid MAJEROVÁ

Pavel PETR, PhD

Emil Adámek, PhD

Vlastimil BERAN, PhD

Helena HORSKÁ, PhD

Eva KOTLÁNOVÁ, PhD

Rudolf MACEK, PhD

Martin MURÍN, PhD

Veronika NÁLEPOVÁ, PhD

Boris NAVRÁTIL

Edita NEMCOVÁ, PhD

Petr SKALKA, PhD

Michaela TICHÁ, PhD

Natalie UHROVÁ, PhD

Petr DUFEK

Suggested citation:

Author, 2025. Title of the paper. In: Vontroba, J., Fabíková, L., Blašítková, M., (eds.). *Proceedings of the International Scientific Conference ECONOMIC POLICY*. Ostrava: European Research University, 2025, pp. XX–XX. ISSN/ISBN.

Title: Proceedings of the International Scientific Conference
ECONOMIC POLICY

Editors: Lenka Fabíková, Marta Blašítková, Jakub Vontroba

Publisher: European Research University

Place of issue: Ostrava

Year of publishing: 2025

DOI: 10.2478/9788368412093-fm

ISSN/ISBN: ISSN 2788-2012
ISBN 978-80-87291-36-8
e-ISBN 978-83-68412-09-3

All papers passed double-blind review process.

Editorial

The 2025 Conference continues the long-standing tradition of academic meetings held in the Moravian-Silesian Region. Set once again in the inspiring surroundings of the Beskid Mountains, the conference brings together distinguished experts and researchers from the fields of business and economics, public finance, political economics, economic systems, and fiscal theory, as well as specialists in law, sociology, and international relations. Participants include representatives from both the Czech Republic and numerous foreign institutions, ensuring a rich exchange of perspectives and academic insights.

These proceedings present selected papers from the 2025 conference, held on September 9–11, 2025, in Ostravice, Czech Republic.

The conference organizers extend their sincere gratitude to all participants for their valuable academic input and collaboration. We believe that the 2025 edition once again provides a significant platform for advancing discussion on the future directions of economic policy, theory, and practice.

September 2025, Ostrava

Lenka Fabíková
Editor

Table of Content

Jana Bedlovičová, Jakub Dzimko Legal Aspects of Market Substitutes for Unpaid Domestic Work: an Assessment of their Sustainability for Households.....	1
Radmila Burkovičová, Karin Fodorová Support for Teaching in the State's Educational Policy as a Factor in the Development of Economic Policy.....	16
Vladimír Čechák On the Coordination of Economic, Research, And Educational Policy	28
Martin Černek, Michal Fridrich Human Capital and Economic Outcomes in European Labour Markets: Evidence from 2018-2024	43
Lukáš Cívik Local Fiscal and Economic Policy Response to External Shocks – Experiences from Slovakia and the Czech Republic	57
Tomasz Czapran, Dominik Franczak Integrating Diversity Management and Employee Awareness into Sustainable Development Practices in IT and Robotics Organisations: a Pan-European Perspective.....	75
Karin Fodorová, Kornelie Solich The Social Status of Preschool Teachers in the Czech Republic and Poland in the Context of Education Policy and Public Investment	84
Martina Halásková, Renata Halásková Economic Challenges of Sustainable Development in the Czech Republic and in the European Dimension	98
Leona Hozová The Role of the State in Ensuring Alternative Care for Children: Between Fiscal Responsibility and the Protection of Children's Rights	109
Martina Chrančoková, Barbora Mazúrová, Marta Valihorová, Eudmila Mitková Brain Drain from Slovakia: Motivations and Experiences of Slovak Students Studying in the Czech Republic	123
Milan Šimek, Lucie Chytilová University Graduates' Skills from the Perspectives of Employers and Graduates.....	136
Otar Kikvadze, Shota Getia Supply Chain Resilience in an Era of Global Crises: an Integrated Analysis of Impacts and Adaptive Strategies	152
Ján Kollár, Barbora Mazúrová, Vanesa Kováčiková Barriers to Unpaid Work: Conceptual Frameworks of Slovak Households.....	170
Alisa Lapyhina Investment in Ukraine During the War and Prospects of Investment Processes in the Post-War Period	186

Jiří Malý	
Bulgaria Adopts the Euro: Is the Continued Enlargement of the Euro Area a Risk to its Cohesion and Resilience	199
Jan Mertl	
Crowding Out the Universal Care Entitlements in Czechia: Ways of Providers' Behaviour and their Economic Meaning	209
Alex Mičáň	
Reskilling as a Necessity, Upskilling as a Strategy: Generations X and Z on the Czech Labour Market	222
Radka MacGregor Pelikánová	
European Green Deal Vs. Clean Industrial Deal: Same, Similar or Different?.....	236
Ladislav Průša	
Pension "Reform" – Debatable Measures and Unresolved Issues.....	248
Tomáš Sochor, Hana Sochorová	
Will a Silk Curtain Fall to Replace the Iron Curtain?.....	257
František Varadzin, Jan Nevima, Kamila Turečková	
Clean Technologies and the European Union	269
Jakub Vontroba, Milan Šimek	
Employment of People with Disabilities: the Case of Two Companies	291
Jaroslav Vostatek	
Czech Payroll Tax Reform Proposal.....	302
Marie Bohatá, Milan Žák	
Ethical Policy of Tertiary Education Institutions	315

LEGAL ASPECTS OF MARKET SUBSTITUTES FOR UNPAID DOMESTIC WORK: AN ASSESSMENT OF THEIR SUITABILITY FOR HOUSEHOLDS

PRÁVNE ASPEKTY TRHOVÝCH NÁHRAD NEPLATENEJ DOMÁCEJ PRÁCE: POSÚDENIE ICH VHODNOSTI PRE DOMÁCNOSTI

Jana Bedlovičová¹, Jakub Dzimko²

Abstract

The submitted paper explores the legal implications of using market-based substitutes for unpaid labor traditionally performed by household members, focusing on tasks such as childcare, household management, and elder care. The study aims to assess whether paid alternatives—such as caregiving and cleaning services—offer households advantages in terms of financial cost, administrative complexity, time efficiency, service accessibility, and legal certainty. The methodology applies abstraction and analytical approaches to identify key legal features and relationships relevant to replacing unpaid household labor. A comparative method is used to examine different regulatory frameworks and contractual models, while normative (*de lege ferenda*) analysis evaluates the adequacy of existing laws and suggests potential reforms. The paper also weighs the benefits and drawbacks of various substitution models, considering the unique circumstances of individual households. Particular attention is paid to the legal status of service providers, the nature of contractual relationships, and the overarching regulatory environment. The findings suggest that while informal engagement with service providers carries greater legal risk, it remains the most advantageous option overall. In contrast, establishing a formal employment relationship tends to be the least favorable in terms of legal, administrative, and financial burdens.

Keywords

Households, Unpaid Labour, Market-based Substitutes, Legal Framework, Contractual Relationships

---

Abstrakt

Predložený článok skúma právne dôsledky používania trhových náhrad za neplatenú prácu, ktorú tradične vykonávajú členovia domácnosti, so zameraním na úlohy, ako je starostlivosť o deti, riadenie domácnosti a starostlivosť o seniorov. Štúdia si kladie za cieľ posúdiť, či platené alternatívy – ako sú opatrovateľské a upratovacie služby – poskytujú domácnostiam výhody z hľadiska finančných nákladov, administratívnej náročnosti, časovej efektívnosti, dostupnosti služieb a právnej istoty. Použitá metodológia zahŕňa abstrakciu a analytické prístupy s cieľom identifikovať kľúčové právne znaky a vzťahy relevantné pre nahrádzanie neplatené práce v domácnosti. Komparatívna metóda je využitá na skúmanie rôznych regulačných rámcov a zmluvných modelov, zatiaľ čo normatívna (*de lege ferenda*) analýza hodnotí primeranosť

---

¹ Afilie (s uvedením celej adresy v anglickom jazyce) a e-mail autora, např. University of Vienna, Universitätsring 1, 1010 Vienna, Austria. E-mail: JanNovak@email.eu.

² Afilie (s uvedením celej adresy v anglickom jazyce) a e-mail autora, např. University of Vienna, Universitätsring 1, 1010 Vienna, Austria. E-mail: JanNovak@email.eu.

existujúcich zákonov a navrhuje možné reformy. Článok sa tiež zaoberá výhodami a nevýhodami rôznych modelov náhrady, pričom zohľadňuje jedinečné okolnosti jednotlivých domácností. Osobitná pozornosť sa venuje právnemu postaveniu poskytovateľov služieb, povahe zmluvných vzťahov a celkovému regulačnému prostrediu. Zistenia naznačujú, že hoci neformálna spolupráca s poskytovateľmi služieb nesie väčšie právne riziko, zostáva celkovo najvýhodnejšou možnosťou. Naopak, vytvorenie formálneho pracovného pomeru sa javí ako najmenej priaznivé z hľadiska právnych, administratívnych a finančných záťaží.

Kľúčové slová

Domácnosti, Neplatená práca, Trhové náhrady, Právny rámec, Zmluvné vzťahy

---

I. Úvod

Narastajúci záujem akademickej obce o oblasť neplatenej práce vykonávanej v domácnostiach odráža jej rastúci význam v rámci multidisciplinárnych diskusií, najmä v kontexte ekonomickej teórie, sociálnej politiky a rodových štúdií. Neplatená práca ako multidisciplinárny fenomén však nemusí obsahovať len ekonomický, či sociologický aspekt. Nakoľko právo preniká do všetkých oblastí spoločenského života, pri riešení problematiky neplatenej práce, je nevyhnutné zohľadniť aj jej právny aspekt. Je nutné uviesť, že napriek tomu, že právna veda sa orientuje predovšetkým na platenú prácu, bolo by možné polemizovať aj nad prienikmi medzi pojmom neplatená práca a právnou úpravou rodinného práva v rámci zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov. Vzhľadom k tomu, že vykonávanie neplatenej práce v domácnosti je spojené s časovou záťažou jej vykonávateľov, viaceré domácnosti pristupujú k hľadaniu alternatív na jej vykonávanie. Okrem robotizácie niektorých činností, či využívania „inteligentných“ riešení v domácnosti, domácnosti čoraz viac využívajú služby trhových substituentov, ktorí dokážu alternovať prácu členov domácnosti pri výkone neplatenej práce v podstatnom rozsahu.

Hlavnou motiváciou pre skúmanie problematiky trhových substitútov k neplatenej práci je participácia jednej zo spoluautorov na vedeckovýskumnom projekte VEGA s názvom Manažment slovenských domácností a rozhodovanie o neplatenej práci v postcovidovej ekonomike. Tento projekt reaguje na meniace sa socio-ekonomické podmienky domácností v dôsledku pandémie COVID-19, ktorá významne ovplyvnila nielen trh plateného zamestnania, ale aj štruktúru a rozsah neplatenej práce vykonávanej v rámci domácností. Autori predloženého príspevku majú za to, že využívanie trhových substitútov je čoraz viac rozšírené, jednak vzhľadom na ekonomickú, ako aj teritoriálnu dostupnosť týchto služieb. Na druhej strane je nutné uviesť, že uvedená problematika nie je z pohľadu teoretikov právnej vedy komplexne spracovaná, preto sa autori predloženého príspevku rozhodli na problematiku trhových substitútov a ich poskytovateľov pozrieť cez optiku práva.

Cieľom predloženého príspevku je identifikovať jednotlivé právne nástroje pri využívaní trhovej substitúcie ku neplatenej práci vykonávanej v domácnosti, stručne charakterizovať ich právnu úpravu a analyzovať, do akej miery sú tieto trhové substitúty z pohľadu rôznych optík – z pohľadu administratívnej, časovej, či finančnej záťaže výhodné pre domácnosti. Súčasťou výskumu je posúdenie proporcionality medzi zápornými a prínosmi jednotlivých foriem substitúcie, pričom sa zohľadňuje individuálna situácia domácnosti.

Pre dosiahnutie stanoveného cieľa zvolili autori predloženého príspevku metódy skúmania, ktoré sú z metodologického hľadiska najadekvátnejšie a najviac korešpondujú s povahou

právnej vedy. Primárna pozornosť bola sústredená na využitie metód abstrakcie a analýzy, prostredníctvom ktorých autori najskôr abstrahovali podstatné informácie relevantné pre riešenie problematiku a následne ich podrobili systematickej analýze. Okrem toho bola využitá aj metóda komparácie a normatívna metóda, prostredníctvom ktorej boli formulované úvahy *de lege ferenda*.

II. Neplatená práca, trhoví substituenti a právna optika problematiky

Trhové substitúty predstavujú špecifický fenomén súčasného socioekonomického vývoja, kde sa tradične neplatená práca vykonávaná v domácnostiach stáva predmetom trhu. Typické pre neplatenú prácu v domácnostiach na Slovensku sú rozdiely v dĺžke jej výkonu medzi ženami a mužmi. Neplatenú prácu v slovenských domácnostiach zabezpečujú viac ženy v porovnaní s mužmi, výnimkou sú „drobné“ rekonštrukcie a opravy, ktoré realizujú skôr muži (Kollár, Mazúrová, 2024). Tento jav je výsledkom kombinácie faktorov, ako je zmena rodových rolí, rastúca participácia žien na trhu práce, starnutie populácie a urbanizácia. Ich pôsobenie vedie k narastajúcej potrebe domácností delegovať isté činnosti na externé subjekty, v rámci čoho sa otvára otázka právneho rámca, ktorým sa tieto vzťahy majú riadiť. Trhový substituent predstavuje osobu, ktorá nahradzuje člena domácnosti pri vykonávaní istých činností, ktoré sú obvykle vykonávané neformálne. Typickými predstaviteľmi sú upratovači, opatrovatelia detí alebo seniorov, remeselníci, záhradníci, opravári, doučovateľia a pod.

Sociokultúrne faktory, ako sú tradičné predstavy o rodových rolách, ovplyvňujú rozhodnutia domácností týkajúce sa využívania externých služieb. Hoci štúdie dokázali potvrdiť pozitívny vzťah medzi sociálnoekonomickým zázemím a rozhodnutím zveriť domáce práce externým pracovníkom, značný počet domácností sa napriek subjektívnemu dopytu a finančným možnostiam zdržiava rozhodnutia zveriť domáce práce externým pracovníkom (Windebank, 2010). Nejednoznačnosť zistení o socioekonomických determinantoch poukazuje na možné ďalšie mechanizmy okrem času a peňazí, ktoré sú základom rozhodnutia o outsourcingu. Osobitný význam tu majú otázky dôvery a kontroly, obavy o súkromie, rodinné a rodové normy, výhrady voči službám v súkromnej domácnosti a všeobecné uprednostňovanie udržania domácich prác v rodine (Trübner, Nisic, 2024). Obavy zo straty kontroly nad domácnosťou alebo neochota zveriť cudzím osobám intímne priestory bránia širšiemu uplatneniu týchto služieb.

Z právneho aj spoločenského pohľadu nemožno opomenúť etický rozmer trhovej substitúcie. V mnohých prípadoch trhových substituentov predstavujú osoby, ktoré sa nachádzajú v sociálne zraniteľnejšom postavení – ženy, migrantky, osamelí rodičia alebo študenti. Ich postavenie ako neformálnych pracovníkov, bez pracovnoprávnej ochrany, vytvára priestor pre ich využívanie alebo prekarizáciu, bez garancie dôstojných pracovných podmienok (Marchetti, 2022). Rovnako sa otvára otázka „outsourcovania“ tradične rodinných povinností – najmä v oblasti starostlivosti o deti či seniorov – čo môže vyvolávať morálne dilemy o delegovaní osobnej zodpovednosti na trh.

Pri zabezpečovaní týchto služieb je potrebné dôsledne rozlišovať právny vzťah, ktorý vzniká medzi trhovým substituentom a prijímateľom služby (domácnosťou). V rámci právneho poriadku Slovenskej republiky existuje niekoľko rôznych možností, ktorými je dané služby právnym spôsobom kontrahovať. Správnym zvolením vhodného právneho režimu dôjde aj k prekonaniu obáv z takéhoto poskytovania služieb, rovnako tak je takýmto spôsobom možné zabezpečiť efektívnu právnu ochranu pre všetkých zúčastnené subjekty, a to najmä v prípadoch,

keď nedôjde k plneniu dohodnutých povinností, vznikne škoda na majetku patriacemu domácnosti alebo narušeniu ochrany súkromia domácnosti.

III. Zmluvný vzťah medzi domácnosťou a trhovým substituentom: zmluva o dielo

Najtypickejším spôsobom zabezpečenia služieb trhovými substituentmi bude priame uzatvorenie zmluvného vzťahu medzi trhovým substituentom a domácnosťou. V takomto prípade je trhového substitúta potrebné jednoznačne považovať za podnikateľa, keďže pôjde o výkon podnikateľskej činnosti – uvedený status bude zdôraznený, ak daný substituent bude vykonávať danú činnosť pre viacero domácností. Za podnikateľa považuje slovenská právna úprava, v zákone č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, (a) osobu zapísanú v obchodnom registri, (b) osobu, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia, (c) osobu, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov, (d) fyzickú osobu, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu (Đurica, Kubinec, Ušiaková, 2024). Na druhej strane bude mať domácnosť status spotrebiteľa, čo znamená, že sa na jeho právne postavenie budú vzťahovať aj ustanovenia o ochrane spotrebiteľa, ktorému právny poriadok Slovenskej republiky priznáva osobitný status, z ktorého vyplýva aj osobitný rozsah poskytovanej právnej ochrany (Kubinec, 2015).

Právnym základom takejto činnosti bude spravidla zmluvný vzťah založený buď zmluvou o dielo, ktorej predmetom je vykonanie určitej činnosti alebo môže ísť o nepomenovanú (inominátnu) zmluvu podľa § 51 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, resp. podľa § 269 ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov. Podstatnou náležitosťou bude v tomto prípade jednoznačné vymedzenie predmetu činnosti, na ktorú sa trhovú substituent zaviazal vykonávať pre domácnosť – predmetom zmluvy o dielo je vykonanie diela, čo však nie vždy znamená zhotovenie novej veci, ale pôjde o výsledok pracovnej činnosti, či už fyzickej alebo duševnej, ako aj zmena vlastností veci už existujúcej, a to spôsobom, ktorý zmení jej podstatu úplne, alebo sa aj samotnej podstaty veci nedotkne, ale dotvorí ju (Števec et al., 2019). Súčasne by zmluva mala jednoznačne vyjadrovať odplatnosť takejto činnosti, pričom pokiaľ zmluva nebude obsahovať jednoznačné určenie výšky odplaty, mala by obsahovať aspoň spôsob určenia výšky odplaty. Je na mieste, aby si zmluvné strany v takomto prípade dojednali medzi sebou zodpovednosť za vady, ako aj zodpovednosť za škodu, ktorá môže byť pri poskytovaní služieb spôsobená. Uvedený spôsob predstavuje najvyváženejší spôsob usporiadania práv a povinností medzi trhovým substituentom a domácnosťou, kedy tieto vzťahy je možné považovať za rovnovážne (Némethová, 2016).

Priamy zmluvný vzťah medzi trhovým substituentom (poskytovateľom služieb) a domácnosťou vytvára súčasne priestor pre dojednanie či už konkurenčnej doložky (Dzimko, Dolíhalová, Ušiaková, 2024), ktorou je možné obmedziť výkon činnosti pre viaceré domácnosti, ako aj dojednanie zabezpečovacích inštitútov (napríklad zmluvnej pokuty) ako nástroja pre jednoznačné zabezpečenie povinnosti mlčanlivosti, ktorou bude zabezpečená aj ochrana súkromia domácnosti.

Súčasne je potrebné poukázať aj na skutočnosť, že správne nastavenie zmluvných podmienok dokáže vytvoriť základ pre ukončenie zmluvného vzťahu, a to najmä v prípade neuspokojivého plnenia zmluvných povinností, prípadne porušovania dojednaných zmluvných podmienok.

IV. Pracovný pomer uzatvorený medzi domácnosťou a trhovým substituentom?

Pracovnoprávny vzťah v tomto prípade vznikne na základe pracovnej zmluvy, ktorá môže byť uzatvorená či už na dobu určitú alebo dobu neurčitú. Rovnako tak môže byť pracovný pomer dohodnutý na kratší pracovný čas, ako je ustanovený týždenný pracovný čas. Alternatívou môže byť aj uzatvorenie dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, kedy zamestnávateľ môže na plnenie svojich úloh alebo na zabezpečenie svojich potrieb výnimočne uzatvárať s fyzickými osobami dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (dohodu o vykonaní práce, dohodu o pracovnej činnosti a dohodu o brigádnickej práci študentov), ak ide o prácu, ktorá je vymedzená výsledkom (dohoda o vykonaní práce) alebo ak ide o príležitostnú činnosť vymedzenú druhom práce (dohoda o pracovnej činnosti, dohoda o brigádnickej práci študentov).

Tento spôsob je možné považovať za najvýhodnejší pre trhového substituenta, keďže tento získa status zamestnanca (s čím je spojené sociálne zabezpečenie), avšak pre domácnosť jako zamestnávateľa ide o menej výhodný spôsob (najmä v kontexte odvodových povinností, jako aj povinností voči Sociálnej poisťovni, resp. zdravotnej poisťovni a pod.).

Na tomto mieste účelné zamyslieť sa nad tým, či domácnosť ako subjekt práva môže byť zamestnávateľom. Pojem domácnosť upravuje § 115 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov, ktorý uvádza, že domácnosť tvoria fyzické osoby, ktoré spolu trvale žijú a spoločne uhradzujú náklady na svoje potreby. Súžitie vytvorené fyzickými osobami v medziach § 115, nemá vlastnú právnu subjektivitu. Ide však o pojem, ktorý si v určitých občianskoprávných vzťahoch zachováva značný právny význam, napríklad v súvislosti s vysporiadaním bezpodielového vlastníctva manželov (§ 149 ods. 4), pri dedení v druhej a tretej dedičskej skupine (§ 474 a 475), pri prechode nájmu bytu (§ 706 ods. 1) (Lazar a kol., 2014).

Pri posudzovaní, či domácnosť môže byť subjektom pracovnoprávneho vzťahu je potrebné zaoberať sa tým, koho zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov za zamestnávateľa považuje. V zmysle § 7 odsek 1 uvedeného zákona zamestnávateľom je právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá zamestnáva aspoň jednu fyzickú osobu v pracovnoprávnom vzťahu, a ak to ustanovuje osobitný predpis, aj v obdobných pracovných vzťahoch. Pre fyzickú, ako aj právnickú osobu je dôležitá právna subjektivita, ktorá, ako bolo už vyššie uvedené, pri domácnosti ako takej, absentuje. Z toho vyplýva, že domácnosť ako taká *de facto* zamestnávateľom nemôže byť, preto v prípade, že „domácnosť“ by chcela využívať služby trhových substituentov a zamestnávať ich buď v pracovnom pomere, alebo prostredníctvom jednej z dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru, musela by tak urobiť napríklad prostredníctvom jedného zo svojich členov.

V kontexte existencie pracovného pomeru je zabezpečená povinnosť zamestnanca dodržiavať povinnosť mlčanlivosti, avšak vymožitelnosť následkov spojených s jej porušením je limitovaná zmluvnými dojednaniami v rámci pracovnej zmluvy, resp. dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

Rovnako tak tento spôsob predstavuje najmenej efektívny spôsob vo vzťahu k ukončeniu tohto vzťahu, a to s prihliadnutím na aktuálnu právnu úpravu pracovného práva v zákone č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (Dušeková Schuszteková, 2024).

V. Sprostredkovateľské subjekty, trhový substituent a domácnosť

Nie je však vždy potrebné, aby trhový substituent vytváral priamy právny vzťah s domácnosťou. Typickým príkladom budú obchodné spoločnosti, ktorých predmetom podnikania je poskytovanie takýchto služieb. Uvedený spôsob predstavuje vyvážený spôsob medzi rozsahom práv a povinností medzi tromi subjektami zmluvného vzťahu – spoločnosťou zabezpečujúcou trhového substituenta, trhovým substituentom a domácnosťou. Je však potrebné zdôrazniť, že medzi domácnosťou a samotným trhovým substituentom nevzniká priamy právny vzťah.

Trhový substituent bude vo vzťahu k obchodnej spoločnosti pôsobiť ako zamestnanec, zmluvný partner alebo ako osoba poverená vykonávaním činnosti pri prevádzkovaní podniku podľa § 15 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších právnych predpisov.

Nevýhodou tohto modelu zabezpečovania potrieb domácností v kontexte neplatenej práce však spočíva v tom, že domácnosť si nebude môcť vybrať konkrétneho trhových substituenta (upratovačku, záhradníka a pod.), nakoľko právny vzťah medzi domácnosťou bude uzatvorený s obchodnou spoločnosťou, ktorá rozhodne o tom, ktorého konkrétneho substituenta zaradí do tej-ktorej domácnosti.

V tomto kontexte je potrebné osobitne poukázať na rastúci význam digitálnych platforiem, ktoré prepájajú dopyt a ponuku po domácich službách – napríklad Domelia.sk, Jaspravim.sk a pod. Tieto platformy kombinujú prvky sprostredkovania bez priameho zamestnávateľského vzťahu, hodnotenia kvality a reputácie pracovníkov (trhových substituentov), žiadnych, resp. minimálnych požiadaviek na začatie výkonu danej činnosti (nie je vyžadované živnostenské oprávnenie v každom prípade ani preukázanie splnenia osobitných kvalifikačných predpokladov) a v neposlednom rade aj právnej nejasnosti v otázkach zodpovednosti, poistenia a ochrany spotrebiteľa (Poblete, 2025).

Právna kvalifikácia tohto typu činnosti ostáva nejasná – hoci sa platformy často odvolávajú na skutočnosť, že sú iba technickým sprostredkovateľom, ich pozícia je z právneho hľadiska ambivalentná. Nezriedka ovplyvňujú napr. spôsob výpočtu odmeny, sankcie za neplnenie, výber zákaziek, hodnotenie pracovníkov alebo prístup k používateľom, čím nadobúdajú faktickú kontrolu, ktorá je vlastná zamestnávateľskému postaveniu. Neregulované platformy vytvárajú prostredie, ktoré môžu znevýhodňovať domácnosti tým, že nemajú jasne garantované spotrebiteľské práva, rovnako tak aj oslabovať postavenie substituentov, nakoľko tí sú formálne podnikateľmi, no fakticky plnia inštrukcie platformy bez práv zamestnanca. V neposlednom rade môže dochádzať aj k prehlbovaniu šedej (tieňovej) ekonomiky, pokiaľ sa domácnosti alebo aj trhoví substituenti vyhýbajú povinnosti registrácie, resp. odvodovým a daňovým povinnostiam.

VI. Využívanie služieb trhovej substitúcie bez zmluvného základu

Je potrebné poukázať na to, že veľká väčšina činností trhových substituentov je zabezpečovaná bez priamej právnej regulácie, čo vytvára podmienky pre vznik a pretrvávanie šedej (tieňovej) ekonomiky v oblasti služieb poskytovaných v domácnostiach. Tieto činnosti sú často vykonávané bez zmluvného základu, bez registrácie podnikania a bez odvodu daní a poistného, čím sa ocitajú mimo formálny právny a ekonomický rámec štátu.

V zmysle odbornej literatúry sa za tieňovú ekonomiku považuje ekonomika, ktorá vytvára príjmy neregistrované oficiálnymi štatistikami (Tanzi, 1982). Podľa Eilata a Zinnesa (2002)

tieňová ekonomika zobrazuje časť existujúcej ekonomiky, ktorá je vylúčená z oficiálnych štatistík, aj keď má nepriamy vplyv na reálnu ekonomiku s jej vykazovanými štatistickými ukazovateľmi, pričom takáto ekonomika je skrytá.

Tieňová ekonomika zahŕňa všetku trhovú legálnu produkciu tovarov a služieb, ktoré sú zámerne utajené pred verejnými orgánmi z niektorého nasledujúcich dôvodov, ktorými sú snaha vyhnúť sa plateniu dane z príjmov, dane z pridanej hodnoty alebo iných daní, snaha vyhnúť sa plateniu príspevkov na sociálne zabezpečenie, obchádzanie plnenia zákonných povinností na trhu práce (minimálne mzdy, maximálna dĺžka pracovnej doby, bezpečnostné a zdravotné normy atď.) a snaha vyhnúť sa dodržiavaniu určitých administratívnych procedúr, ako je vyplňanie štatistických formulárov a ďalších administratívnych formulárov (Schneider, Buehn, Montenegro, 2010).

Šedá ekonomika v tomto kontexte označuje legálne prípustné činnosti, ktoré sú však vykonávané neformálne a mimo dohľadu daňových a inšpekčných orgánov. Typickým príkladom je situácia, keď si domácnosť dohodne pravidelné upratovanie, opatrovanie dieťaťa alebo doučovanie bez akejkoľvek písomnej zmluvy a bez toho, aby poskytovateľ služieb mal živnostenské oprávnenie alebo si plnil daňové a odvodové povinnosti.

Poskytovatelia služieb (trhový substituenti) sú motivovaní vykonávať svoje činnosti ako súčasť šedej (tieňovej) ekonomiky najmä z dôvodu snahy minimalizovať administratívnu záťaž a vyhnúť sa formálnej registrácii (napríklad ako SZČO), potreby zvýšiť čistý príjem tým, že neplatia dane a odvody, ako aj nedostatku informácií o možnostiach legálneho podnikania pri občasných či doplnkových zárobkoch.

Prijímatelia služieb (domácnosti) sú motivovaní vykonávať svoje činnosti ako súčasť šedej (tieňovej) ekonomiky najmä z dôvodu snahy ušetriť finančné prostriedky (služba „na ruku“ býva lacnejšia než legálne poskytovaná), nízkej znalosti právnych povinností pri zamestnávaní jednotlivcov v domácnosti, ako aj komfort a flexibilita neformálneho dohodnutia bez zložitej zmluvnej úpravy.

Takéto neformálne poskytovanie služieb má viaceré negatívne dopady, medzi ktoré je možné najmä zaradiť vznik daňových únikov a s tým súvisiace výpadky v systéme verejných financií – keďže príjmy trhových substituentov nie sú zdaňované, štát prichádza o časť svojich príjmov (Stachová, Ščerba, 2024). Ďalej ide o znevýhodnenie legálnych podnikateľov, keďže tí, ktorí riadne platia dane a odvody, sú konkurenčne znevýhodnení oproti tým, ktorí pôsobia neformálne. Rovnako tak dochádza k oslabeniu právnej ochrany domácností aj poskytovateľov, keďže bez formálneho právneho rámca chýba možnosť domáhať sa náhrady škody, reklamácie služby či dodržiavania dohodnutých podmienok. Nakoniec uvedené spôsobuje aj sociálnu neistotu pracovníkov, nakoľko trhoví substituenti, ktorí neplatia odvody, nemajú nárok na dôchodok, nemocenské ani úrazové poistenie.

VII. Príklady Francúzskej republiky, Spolkovej republiky Nemecko, Rakúskej republiky a Fínskej republiky

Právne uchopenie postavenia trhových substituentov pri poskytovaní služieb v domácnosti sa v právnych poriadkoch jednotlivých krajínach vyvíjalo odlišne, pričom viaceré štáty zaviedli osobitné právne nástroje zohľadňujúce špecifiká tohto typu práce.

Za osobitnú zmienku stojí právna úprava v rámci Francúzskej republiky, ktorá v právnom poriadku zaviedla systém „Chèque emploi service universel“ (CESU). Francúzsky právny

poriadok upravuje tento osobitný nástroj, ktorého cieľom je zjednodušiť administratívu spojenú so zamestnávaním fyzických osôb domácnosťami. Tento systém umožňuje domácnostiam formálne zamestnať osobu na výkon domácich prác, ako je upratovanie, starostlivosť o deti, pomoc seniorom, drobné opravy či doučovanie (Windebank, 2007). Medzi najvýznamnejšie črty tohto právneho inštitútu je možné zaradiť jeho zjednodušenú administratívu, kedy domácnosť vypláca mzdu prostredníctvom tzv. zamestnaneckého šeku, pričom centrálna inštitúcia (Unions de Recouvrement des Cotisations de Sécurité Sociale et d'Allocations Familiales) automaticky vypočíta a odvedie príslušné dane a odvody, na druhej strane však treba konštatovať, že aj keď sa tento systém vyznačuje relatívnou jednoduchosťou, tak medzi stranami existuje právny vzťah zamestnávateľ – zamestnanec, ktorý sa spravuje pracovným právom. Rovnako tak trhový subsituent, ktorý poskytuje pre domácnosť práce, má postavenie zamestnanca s nárokom na sociálne zabezpečenie (napríklad dôchodkové poistenie, nemocenské dávky). Rovnako tak aj domácnosti majú nárok na daňové úľavy v podobe tzv. daňového kreditu, a to až do výšky 50 % zo zaplatených súm, čo výrazne podporuje legalizáciu týchto služieb.

Ďalším zaujímavý príkladom môže byť právna úprava Spolkovej republiky Nemecko, ktorá v rámci svojho právneho poriadku ma zavedený inštitút tzv. mini-zamestnaní (geringfügige Beschäftigung), prostredníctvom ktorých je možné zabezpečovať domáce práce. Ide o zamestnania s nízkym príjmom (do určitého limitu, v roku 2025 napríklad do 538 Eur mesačne). Mini-zamestnania majú korene v konzervatívnom sociálnom štáte s tradičným rozdelením práce v rámci dvojčlenných domácností. Sú úzko spojené s nemeckým systémom sociálneho zabezpečenia. Už na konci 19. storočia boli z administratívnych dôvodov zavedené výnimky z povinného poistenia príležitostných pracovných pomerov, aby sa zabránilo nízkym nárokom na dôchodok (Konle-Seidl, 2021). Vzhľadom na akútny nedostatok pracovnej sily v niekoľkých odvetviach v polovici 60. rokov 20. storočia sa marginálne zamestnanie oslobodené od daní a odvodov stalo atraktívnejším, aby sa povzbudili ženy v domácnosti, aby si našli aspoň malú prácu na čiastočný úväzok. Bola stanovená hranica príjmu, ktorá sa každoročne upravovala v závislosti od príjmovej hranice pre posudzovanie odvodov na sociálne zabezpečenie (Rudolph, 1999). Medzi najvýznamnejšie črty tohto právneho inštitútu je možné zaradiť nízke administratívne zaťaženie, kedy zamestnávateľ (v tomto prípade domácnosť) registruje zamestnanca prostredníctvom tzv. Minijob-Zentrale, ktorá spravuje celú agendu. V tejto súvislosti existuje pre domácnosť ako zamestnávateľa zvýhodnené odvodové zaťaženie, keďže domácnosť platí len paušálne odvody, ktoré sú nižšie než pri bežnom zamestnaní. Rovnako tak aj zamestnancovi je poskytovaná plná právna ochrana v rámci pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, kedy je zamestnanec krytý dôchodkovým a úrazovým poistením; pričom sa môže dobrovoľne pripoistiť aj na zdravotné poistenie. Nemecký model podporuje formalizáciu domácich služieb bez výrazného administratívneho a daňového zaťaženia, pričom zároveň integruje pracovníkov do systému sociálneho poistenia.

Podobný systém je zavedený v Rakúskej republiky, ktorá využíva systém „Dienstleistungsscheck“ (DLS). Tento systém bol zavedený v roku 2006, pričom predstavuje praktický nástroj na zjednodušenú formalizáciu občasnej práce v domácnosti. Tento systém umožňuje domácnostiam zamestnávať pracovníkov na činnosti ako upratovanie, starostlivosť o deti či seniorov, bez potreby komplexnej administrácie spojenej s klasickým pracovným pomerom. Medzi kľúčové znaky tohto systému je možné zaradiť, že zamestnávateľom je fyzická osoba (člen domácnosti), ktorý sa registruje prostredníctvom inštitúcie Verwaltungsstelle für Dienstleistungsschecks (VAEB), ktorá predstavuje súčasť rakúskeho

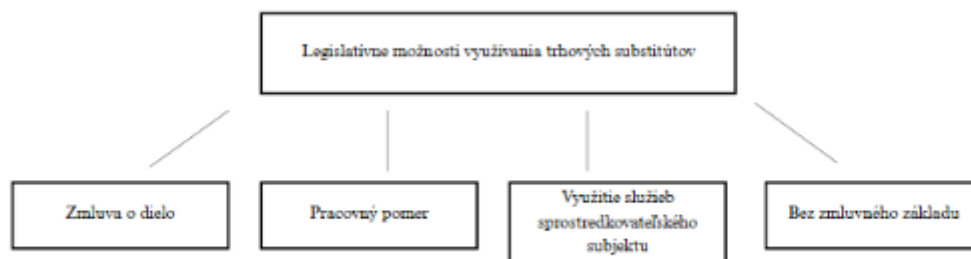
systému sociálneho poistenia. Platba mzdy sa realizuje poukážkou, ktorú pracovník predloží na preplatenie, pričom sociálne zabezpečenie (vrátane dôchodkového a úrazového poistenia) je automaticky zabezpečené prostredníctvom výpočtu odvodov, ktoré sú strhnuté z nominálnej sumy. Výhodou uvedeného systému je opätovne nízka administratívna záťaž pre domácnosti (nevyžaduje sa uzatvorenie klasickej pracovnej zmluvy, mesačné výkazy ani osobitná evidencia) a zároveň zachovanie ochrany práv zamestnanca. Pracovník má prístup k sociálnemu zabezpečeniu (úrazovému poisteniu aj k dôchodkovému zabezpečeniu). Empirické údaje (ELA, 2023) ukazujú, že vďaka DLS došlo k významnému poklesu neformálnej práce v sektore domácich služieb – medzi rokmi 2006 a 2017 narástol počet registrovaných poukážok viac ako päťnásobne a v roku 2022 systém využilo vyše 20.000 domácností. Podľa údajov Eurofound (2020) sa takto legalizovalo viac než 1,5 milióna hodín práce ročne.

Rovnako považujeme za relevantné poukázať aj na model, ktorý je implementovaný vo Fínskej republike. Fínsky model je postavený na fiškálnej motivácii domácností, ktoré využívajú legálne poskytované služby v domácnosti. Od roku 2001 majú domácnosti možnosť odpočítať časť výdavkov na domáce práce z daňového základu – tzv. *kotitalousvähennys* (domácnostný daňový kredit). V rámci tohto systému je charakteristické, že daňovník (domácnosť) si môže odpočítať 40 % – 50 % z ceny práce (bez materiálu a dopravy), pričom úľava sa poskytuje len na služby s riadnym účtovným dokladom (faktúrou), čím sa stimuluje formálny zmluvný vzťah. Uvedená daňová úľava sa vzťahuje na širokú paletu činností medzi ktoré je možné zaradiť aj opravy, upratovanie, ošetrovanie, záhradnícke práce, opatrovanie detí alebo starších osôb. Výsledky ukazujú, že ide o efektívny nástroj obmedzenia tieňovej ekonomiky. Podľa Mesiaeislehto (2024) v roku 2022 túto úľavu využilo viac než 519 000 osôb. Výskumy tiež poukazujú na to, že systém má vyššiu mieru využitia v skupinách obyvateľstva s vyšším príjmom, čo môže indikovať určitú regresivitu opatrenia, no zároveň vytvára legitímny tlak na formalizáciu poskytovateľov služieb. Na rozdiel od rakúskeho modelu ide vo Fínsku o nepriame opatrenie, ktoré sa neopiera o pracovné právo, ale o daňovú legislatívu. Jeho výhodou je, že nevyžaduje vytvorenie nového typu právneho vzťahu, ale podporuje využívanie existujúcich rámcov – typicky zmluvy o dielo alebo obchodného vzťahu so živnostníkom. Z právneho hľadiska ide o kombináciu zmluvného a verejnoprávneho prístupu, ktorá je relatívne ľahko prenositeľná aj do slovenských podmienok.

VIII. Posúdenie výhodnosti využívania jednotlivých právnych foriem trhových substitútov pre domácnosti

V čase, keď je k dispozícii celá paleta služieb trhových substituentov, závisí výber konkrétnej alternatívy od samotnej domácnosti. Pri posudzovaní ich výhodnosti sa zameriavame na viaceré ich aspekty, ako napríklad administratívna záťaž pre domácnosti, finančná záťaž, čas venovaný vyhľadaniu služby, ako aj bezpečnosť týkajúca sa ochrany zdravia a majetku.

Obrázok č. 1: Možnosti využívania služieb trhových substitútov - /ne/právny základ

Zdroj: Vlastné spracovanie

Pri vyhodnocovaní administratívnej záťaže je v prvom rade nevyhnutné si zadefinovať okruh jej skúmania. Autori predloženého príspevku ňou rozumejú prípravu dokumentov, zmlúv, či iných listín na to, aby k samotnému výkonu alternatívy k neplatenj práce mohlo dôjsť.

V rámci vyššie uvedených možností možno jednoznačne konštatovať, že administratívne je pre domácnosť (prostredníctvom jej člena) najzaťažujúcejšie zamestnávať zamestnanca v pracovnom pomere. S uvedeným je spojená administratívna záťaž v podobe vypracovania dokumentov jako napríklad pracovnej zmluvy, či prípadne povinnosti spojené s BOZP, ako aj nahlasovanie do Sociálnej poisťovne, či príslušnej zdravotnej poisťovne. V prípade, že člen domácnosti by takto zamestnával len jedinú osobu, je to voči ostatným možnostiam využitia legislatívnych foriem až neprimeraná záťaž.

Pri využití zmluvy o dielo ako právneho základu pre výkon trhovej substitúcie k neplatenj práci v domácnosti je situácia o niečo jednoduchšia. Aj keď pre zmluvu o dielo Občiansky zákonník, resp. Obchodný zákonník neustanovuje písomnú formu, písomná forma je v tomto prípade veľmi žiaduca na preukázanie zmluvných dojednaní, a to najmä v situáciách, kedy dohoda zmluvných strán ide nad rámec všeobecných ustanovení príslušných právnych predpisov, resp. je medzi stranami dojednávaná taká dohoda, pre ktorú platná právna úprava predpokladá písomnú formu (napr. dohoda o zmluvnej pokute, konkurenčná doložka a pod.). Vzhľadom na postavenie trhového substitúta jako podnikateľského subjektu sa dá dôvodne predpokladať, že pri poskytovaní služieb disponuje štandardizovanou zmluvou. Ak by však takáto zmluvná dokumentácia nebola k dispozícii, je možné predpokladať, že vyhotovenie zmluvy by zaťažovalo domácnosť ako druhú zmluvnú stranu.

Pripravená štandardizovaná zmluva sa predpokladá aj v prípade sprostredkovateľských subjektov, čím sa na jednej strane odbremeňuje domácnosť od administratívy, avšak je možné predpokladať neochotu sprostredkovateľských subjektov prispôbovať jednotlivé ustanovenia štandardizovanej zmluvy konkrétnej domácnosti. V tejto súvislosti je potrebné poukázať však na skutočnosť, že využitie štandardizovanej zmluvy môže byť nevýhodné práve pre domácnosť, ktorá nedokáže ovplyvniť obsah jednotlivých ustanovení štandardizovanej, resp. formulárovej zmluvy, čo môže medzi domácnosťou a trhovým substitútom vytvoriť nerovnaké postavenie, resp. nerovnováhu v rozsahu ich vzájomných práv a povinností.

V prípade výkonu činnosti trhových substitútov bez zmluvného základu, administratívna záťaž odpadá, čo môže byť pre domácnosť výhodné, až do okamihu, keď dôjde k porušeniu povinností alebo vzniku škodovej udalosti.

V rámci finančného zaťaženia ako najnevýhodnejšia voľba pre domácnosť možno opätovne označiť zamestnávanie trhového substituenta ako zamestnanca. Je to tak z dôvodu, že ako zamestnávateľ by člen domácnosti nielen musel platiť zamestnancovi mzdu vrátene rôznych mzdových zvýhodnení, ktoré platný právny poriadok Slovenskej republiky zamestnancovi priznáva, ale je nevyhnutné neopomenúť aj odvodové zaťaženie. Samozrejme, povinnosť platiť odvody môže byť zohľadnené aj vo výške mzdy, tým, že by bola nižšia. To však môže viesť k nedostatku kvalitných poskytovateľov služieb trhovej substitúcie.

Pri využívaní sprostredkovateľských subjektov je vo väčšine prípadov cena presne stanovená zmysle platného cenníka a pričom jej výška variuje s ohľadom na rozsah a čas vykonávaných činností. V rámci zmluvy o dielo, resp. inej nepomenovanej zmluvy existuje priestor na dojednanie ceny, avšak treba vziať do úvahy, že trhový substituent ako podnikateľ podlieha povinnosti platenia odvodov, čo objektívne limituje jeho priestor na cenové ústupky.

Najvýhodnejšou možnosťou sa teda javí znova využívanie trhovej substitúcie bez zmluvného základu, nakoľko pri uvedenej alternatíve je najväčší priestor na negociáciu ceny za vykonanú činnosť, ako aj predpoklad nižšej ceny, vzhľadom na to, keďže pri tejto alternatíve nedochádza k úhrade zákonných odvodov z dôvodu výkonu činnosti bez právneho základu.

Ďalším posudzovaným aspektom výhodnosti jednotlivých možností úpravy právneho vzťahu je časová náročnosť vyhľadávania služby. Najjednoduchšou možnosťou sa javí využitie služieb trhového substituenta, ktorého výkon činnosti zaistil sprostredkovateľský subjekt. Výber sprostredkovateľského subjektu spočíva na domácnosti, ale samotného vykonávateľa činnosti trhového substituenta zabezpečuje podľa požiadaviek klienta, ako aj garantuje kvalitu vykonávaných prác. Problematickejším je vyhľadávanie trhového substituenta samotnou domácnosťou (ak to nie je v prípade odporúčaní od dôveryhodných osôb či už pri variante, pri ktorej trhový substituent vykonáva činnosť bez zmluvného základu alebo aj pri variante poskytovania činnosti na základe uzavretej zmluvy). Pri využití ostatných alternatív je domácnosť nútená investovať určitý čas a úsilie do vyhľadávania vhodných kandidátov, realizácie prípadných pohovorov a zabezpečenia ich overenia v praxi. V rámci vyhľadávania týchto služieb tak domácnosť musí počítať so zaneprázdnenosťou jednotlivých poskytovateľov trhovej substitúcie k neplatenej práci vykonávanej v domácnosti, s neserióznosťou, ako aj nekvalitným poskytnutím služieb, čo *de facto* vedie k opačnému efektu toho, čo chcela domácnosť dosiahnuť – časovú úsporu. Z pohľadu časovej úspory sa teda javí využitie služieb sprostredkovateľského subjektu ako najlepšia voľba.

Z pohľadu bezpečnosti pre domácnosť, či jednotlivých členov domácnosti je potrebné zvážiť viacero premenných. V tomto kontexte je pojem bezpečnosti chápaný predovšetkým ako zodpovednosť za nepoškodenie a/alebo nescudzenie zvereného majetku a za ochranu zdravia a života detí v súvislosti so starostlivosťou o maloleté osoby, prípadne aj osoby vyššieho veku alebo osoby odkázané svojou starostlivosťou na iné osoby. A teda, bezpečnosť možno vnímať tak, že domácnosť musí dbať na to výber osoby nielen z hľadiska jej potenciálnej nedobromyseľnosti podnietenej aj možnými psychosomatickými poruchami, ako aj nedostatkom odbornosti, ktorá spôsobí škodu na majetku, ako aj škoda na zdraví, či až živote.

Z pohľadu bezpečnosti, sa javí ako jedna z najlepších volieb využitie služieb sprostredkovateľských subjektov, nakoľko sprostredkovateľský subjekt zodpovedá za výkon činnosti trhovým substituentom a v konečnom dôsledku možno predpokladať, že sprostredkovateľský subjekt zabezpečuje výber trhových substituentov, čím realizuje ich

prvotnú filtráciu a disponuje stabilizovaným a skúseným personálom. Rovnako tak je možné odôvodnene predpokladať, že takýto subjekt má pre výkon daných činností uzavreté osobitné poistenie, z ktorého by bolo možné nahradiť prípadné škody, ktoré by v dôsledku činnosti trhového substituenta vznikli.

V prípade ostatných možností možno konštatovať, že je situácia pomerne rovnaká. Výber trhových substituentov domácnosťou na základe odporúčaní môže zvýšiť mieru predvídateľnosti a bezpečnosti pri využívaní takejto služby a to už nezáleží na tom, či na základe ktorého právneho vzťahu trhový substituent vykonáva činnosť, alebo aj bez právneho základu.

V otázke zodpovednosti za škodu možno konštatovať, že ak trhový substituent vykonáva činnosť na základe zmluvného vzťahu, zodpovednosť za škodu je podstatne ľahšie právne vymáhateľná. Ako bolo už vyššie spomenuté, v zmluve o dielo, resp. inej nepomenovanej zmluve si môžu zmluvné strany dojednať aj rozsah zodpovednosti za škodu.

Rovnako ak trhový substituent vykonáva svoju činnosť na základe pracovnej zmluvy, a teda vykonáva pre člena domácnosti závislú prácu, na tento pracovnoprávny vzťah sa vzťahujú ustanovenia zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov. Konkrétnejšie je potrebné menovať ustanovenia ôsmej časti uvedeného zákona s názvom "Náhrada škody" (Švec, Žulová, 2023). Najnevýhodnejšie je v tomto prípade využívanie služieb trhového substituenta bez právneho základu, nakoľko ako už bolo vyššie spomenuté, bez formálneho právneho rámca absentuje možnosť domáhať sa náhrady škody, reklamácie služby či dodržiavania dohodnutých podmienok.

V kontexte uvedených záverov je však potrebné ešte zdôrazniť, že pri výbere vhodnej právnej regulácie existuje osobitné riziko spočívajúce v hrozbe zneužitia zmluvy o dielo, resp. inominátnej zmluvy ako formy právneho základu pre trhovú substitúciu, ak je daný výkon práce fakticky závislou činnosťou. V uvedenej situácii by mohlo dôjsť k existencii tzv. zastieraného právneho pomeru, čím by mohlo *de facto* dôjsť až k nelegálnemu zamestnávaniu.

IX. Záver

Vo vzťahu k Slovenskému právnemu poriadku je potrebné záverom konštatovať, že hoci činnosti trhových substituentov predstavujú čoraz významnejší segment služieb v rámci ekonomiky domácností, právny poriadok Slovenskej republiky im nevenuje osobitnú pozornosť v podobe špecifickej právnej regulácie. Väčšina týchto činností je vykonávaná v právnom vákuu, resp. v rámci všeobecných režimov občianskeho, obchodného a pracovného práva, bez zohľadnenia ich špecifik a praktických potrieb. Súčasne je potrebné poukázať aj na skutočnosť, že jednou z prekážok pre efektívnu právnu reguláciu je nedostatok spoľahlivých údajov o rozsahu, charaktere a vývoji poskytovania služieb trhových substituentov v rámci Slovenskej republiky. Štatistiky trhu práce, či zisťovania v domácnostiach často nezachytávajú tieto aktivity, alebo ich zahŕňajú len marginálne.

Absencia osobitnej právnej úpravy regulujúcej predmetné právne vzťahy, ktoré vznikajú pri vykonávaní prác v domácnosti prostredníctvom trhových substituentov sa prejavuje v niekoľkých rovinách.

Na rozdiel od pracovného práva alebo niektorých špeciálnych služieb (napr. taxislužby, zdravotníctvo), pri činnostiach ako upratovanie, opatrovanie detí či doučovanie neexistuje

samostatne upravený zmluvný typ, ktorý by reflektoval asymetriu medzi domácnosťou ako laikom a poskytovateľom služby ako profesionálom.

Rovnako tak pri výkone mnohých činností v domácnosti, ktoré majú potenciálny dopad na bezpečnosť (napr. elektrikárske práce, inštalátorske opravy, starostlivosť o deti), nie je povinné preukazovanie odbornej kvalifikácie či registrácia v osobitných zoznamoch, čím vzniká na strane trhového substituenta potencionálne riziko, ktoré v konečnom dôsledku môže negatívne zasiahnuť domácnosť.

Na rozdiel od formálne regulovaných sektorov, činnosti trhových substituentov nepodliehajú žiadnej štandardizácii služieb, povinným poisteniam či inšpekciám. V praxi to znamená, že domáca sféra ostáva mimo formálnych mechanizmov ochrany kvality a práv spotrebiteľa.

Absencia explicitnej právnej úpravy taktiež vedie k tomu, že veľká časť poskytovania týchto služieb prebieha neformálne, bez uzatvorenia písomnej zmluvy, registrácie činnosti alebo platenia daní a odvodov. Tento jav posilňuje tzv. šedú ekonomiku, čím štát prichádza o príjmy (najmä o jednotlivé výnosy z daní), znižuje sa právna istota a zároveň dochádza k znevýhodneniu legitímnych poskytovateľov služieb.

V neposlednom rade je potrebné spomenúť, že trhovými substituentmi sú často osoby v sociálne alebo ekonomicky zraniteľnejšej situácii (napr. migrantky, osamelí rodičia, študenti), ktoré poskytujú služby bez jasného právneho rámca, čím sa oslabuje ich pracovnoprávna ochrana, možnosť vymáhať mzdu či domáhať sa spravodlivých podmienok výkonu činnosti.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že absencia osobitnej právnej regulácie v oblasti trhových substituentov vytvára právnu neistotu pre všetky zainteresované strany – domácnosti, poskytovateľov služieb aj štát. Zároveň predstavuje výzvu pre *de lege ferenda* úvahy, ktoré by mohli smerovať k vytvoreniu špecifického právneho rámca pre tieto typy služieb – napríklad vo forme osobitného zmluvného typu, registrácie alebo licenčného systému, prípadne úpravy zjednodušeného zamestnávania v domácnosti po vzore zahraničných právnych úprav. Predmetné podnety môžu byť relevantné aj v kontexte aktuálne pripravovanej rekodifikácie Občianskeho zákonníka, ktorého súčasťou je aj právna úprava záväzkových vzťahov.

Financovanie

Tento článok bol podporený Vedeckou grantovou agentúrou Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied, projekt VEGA č. 1/0536/24 s názvom *Manažment slovenských domácností a rozhodovanie o neplatenej práci v postcovidovej ekonomike*.

Literatúra

Dušeková Schuszteková, S. (2024). *Neplatné skončenie pracovného pomeru*. 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer.

Ďurica, M., Kubinec, M., and Ušiaková, L. (2024). „Základné inštitúty obchodného práva.“ In *Obchodné právo I: Všeobecné ustanovenia. Obchodné spoločnosti a družstvo*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Belianum, 50–104. <https://doi.org/10.24040/2024.9788055721392>

Dzimko, J., Dolíhalová, M., and Ušiaková, L. (2024). „Konkurenčná doložka v obchodných záväzkových vzťahoch.“ In *Banskobystrické zámocké dni práva: Zborník zo 6. ročníka*

medzinárodnej vedeckej konferencie, 35–43. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum.

Eilat, Y., and Zinnes, C. (2002). „The Shadow Economy in Transition Countries: Friend or Foe? A Policy Perspective.“ *World Development* 30(7): 1233–1254. [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(02\)00036-0](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(02)00036-0)

Eurofound. (2020). *New forms of employment Voucher-based work: Austria*. <https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2020-11/wpef15066.pdf>

European Labour Authority. (2023). *Household Service Vouchers – Austria*. https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2023-09/AT-Household_Service_Vouchers.pdf

Kollár, J., and Mazúrová, B. (2024). „Sú domácnosti na Slovensku dobre manažované?“ *Monitor hospodárskej politiky* 2/2024: 27–30.

Konle-Seidl, R. (2021). „Precarious but popular? The German mini-job scheme in comparative research on work and welfare.“ *Journal of International and Comparative Social Policy* 37(3): 1–14. <https://doi.org/10.1017/ics.2021.11>

Kubinec, M. (2015). „Spotrebiteľ ako účastník absolútnych obchodných záväzkových vzťahov.“ In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie "I. Banskobystrické dni práva" usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 11.-12. novembra 2015*, 293–302. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum.

Lazar, J. a kol. (2014). *Občianske právo hmotné. Všeobecná časť. Rodinné právo. Vecné práva, Dedičské právo*. Bratislava: IURIS LIBRI.

Marchetti, S. (2022). „Care and Domestic Work.“ In *Migration and Domestic Work*, 13–32. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-11466-3_2

Mesiaeislehto, M. (2024). *What works? The role of policies in reducing precarious employment*. https://www.hs-fulda.de/fileadmin/user_upload/PQHD/Internationale_Online-Konferenz/M.Mesiaeislehto_What_works.pdf

Némethová, M. (2016). „Zmluva o dielo. Tretia časť, hlava 2, diel 9 (§ 536 - § 565).“ In *Obchodný zákonník : veľký komentár. 2. zväzok (§ 261 - § 775)*, 385–416. Bratislava: Eurokódex.

Poblete, L. (2025). "When Digital Platforms Intrude Into the Regulation of Paid Domestic Work: The Case of Formalisation in Argentina," *Comparative Labor Law & Policy Journal*, 45(1): 175–199. <https://doi.org/10.60082/2819-2567.1027>

Rudolph, H. (1999). „Geringfügige Beschäftigung: Das 630-DM-Gesetz: Was ändert sich für wen? Abschätzung der Betroffenheit von Arbeitgebern und Arbeitnehmern durch die rechtlichen Änderungen.“ *IAB-Kurzbericht* 11/1999: 1–5.

Schneider, F., Buehn, A., and Montenegro, C. E. (2010). *Shadow Economies All over the World: New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007*. Washington: The World Bank.

Stachová, M., and Ščerba, K. (2024). „EU countries tax evasion clustering.“ *Statistika: Statistics and Economy Journal* 104(1): 5–15. <https://doi.org/10.54694/stat.2023.34>

- Števček, M. et al. (2019). *Občiansky zákonník II: Komentár*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck.
- Švec, M., and Žuřová, J. (2023). „Náhrada škody : ôsma časť.“ In *Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní : komentár. Zväzok 2*, 297–788, Bratislava: Wolters Kluwer.
- Tanzi, V. (1982). *The Underground Economy in the United States and Abroad*. Lexington: Lexington Books.
- Trübner, M., and Nisic, N. (2024). „Sociocultural barriers to outsourcing housework: Unraveling the non-use of domestic services.“ *International Journal of Consumer Studies* 48(3). <https://doi.org/10.1111/ijcs.13042>
- Windebank, J. (2007). „Outsourcing women's domestic labour: The Chèque Emploi-Service Universel in France.“ *Journal of European Social Policy* 17(3): 257–270. <https://doi.org/10.1177/0958928707078368>
- Windebank, J. (2010). „Barriers to outsourcing domestic chores in dual-earner households.“ *International Journal of Sociology and Social Policy* 30(7/8): 387–398. <https://doi.org/10.1108/01443331011060733>